

BOOKA.

Knjiga **180**

MIRJANA DRLJEVIĆ
**NIKO NIJE ZABORAVLJEN I
NIČEGA SE NE SEĆAMO**

© Mirjana Drljević, 2022.

Pobednički rukopis prvog
godišnjeg konkursa za
najbolji neobjavljeni roman.

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Cara Dušana 68

office@booka.in

www.booka.rs

IZVRŠNA UREDNICA

Sanja Bogičević

LEKTURA

Borka Slepčević

KOREKTURA

Ana Vranješ

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Marija Stojisavljević

ŠTAMPA

DMD štamparija

Beograd, 2022.

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

MIRJANA DRLJEVIĆ
**NIKO NIJE ZABORAVLJEN I
NIČEGA SE NE SEĆAMO**

Generaciji X
nekadašnje Jugoslavije
i njihovoj deci.

Mojoj Sari.

„Istina je pitanje mašte.“

– Ursula Legvin

„Niko nije zaboravljen i ništa nije
zaboravljeno.“

– Olga Fjodorovna Bergoljc

PROLOG

9. maj 2019.

Kasnije niko nije mogao da se seti ko ih je prvi ugledao. A neko je morao biti prvi. Prolaznik koji je, iznenađen, zastao, pogledao devojke, pročitao natpis, zbunjeno se osvrnuo oko sebe. Bilo je sigurno i onih koji su samo bacili pogled i produžili dalje, suviše obuzeti sobom ili suviše blazirani da bi pokazali zanimanje. Ipak, kada je prva osoba zastala, ostali su se, mora biti, začas okupili, kao opiljci gvožđa privučeni magnetom. Trg republike prometan je i u gluvo doba noći, a kamoli radnim danom ujutru, koliko god rano bilo.

Policija i hitna pomoć pozvane su odmah, i to više puta. Onda je gledaocima preostalo samo da čekaju.

Tri devojke ležale su na leđima, potpuno gole i nepomične, ograđene crvenim konopima razapetim između mesinganih stubića. Povrh glave svake od njih stajao je po jedan crni zvučnik, poput nadgrobnog spomenika. Iza zvučnika bilo je razapeto crno platno na kome je kao krv crvenim slovima pisalo samo: *MOGUĆNOST POVRATKA*. Ispod toga, sitnijim slovima stajalo je uputstvo za korišćenje prizora: *Ne približavajte se eksponatima. Ne dirajte eksponate. Ne budite eksponate. Kršenje zabrane biće kažnjeno.*

Bio je 9. maj, ali proleće se još predomišljalo. Posmatrači su, mahom, na sebi imali lagane kapute ili mantile, poneko je i dalje bio obmotan šalom ili s kapom na glavi. Dok su govorili, dah im je ostavljao maglene mrlje u vazduhu.

„Neka reklama, sto posto“, tvrdio je muškarac s đevrekom, otresajući seme susama s ućeбанog šala.

„Nije reklama, vidite da je umetnost“, usprotivio se bradonja u jakni koja je mogla biti i ronilačka i motociklistička.

„Umetnost je u muzeju. Ja sam bio. Dvaput.“ Deda je uzalud pokazivao dva čvornovata prsta zabrinutoj ženi s crvenim karminom. Ona je netremice gledala devojke.

„Deda, ajde, pomeri se malo, ne mogu lepo da ih snimim od tebe“, grmeo je kameraman za glavu viši od svih.

„A, vi s kamerama, vi ste najgori. Lešinari“, javio se đevrek.

„Ali one su žive“, rekla je gospođa i upitno osmotrila bradonju.

Ovaj je klimnuo glavom, stručno.

„Brate, jesi siguran da su žive?“, pitao je jedan klinac, ošišan na keca, drugog, istog takvog.

„Dišu“, rekla je gospođa.

„Vidi ovoj levoj dlakave noge“, rekao je muškarac gutajući poslednji srp đevreka.

„Ladno dlakave. Kuuul“, uključila se klinka s veštačkim noktima.

„Šta joj je to u ruci?“, javila se visoka devojka nekud iz pozadine.

„Nešto crveno. Možda krv?“ Gospođine crvene usne su podrhtavale.

„A lepe su“, ocenio je znalački deda.

„Mnogo su mršave za moj ukus“, rekao je čovek bez đevreka, a na vlažnoj donjoj usni još su mu bile zalepljene dve semenke susama.

„Ko tebe pita za ukus, vidi na šta ličiš!“ , odsekla je sredovečna žena s cegerom.

„Gospođo, jeste vi neka aktivistkinja?“ , otegao je đevrek i jedna semenka se odlepila i pala.

„Nisam, ne daj bože“ , rekla je žena i okrenula mu leđa.

„Kažem vam, u muzeju je sve pod konac. A njima crni tabani, pogledaj“ , nije se predavao deda.

„Bele su kao sneg“ , rekao je bradonja više za sebe dok ih je snimao telefonom.

„Šta mislite koliko imaju godina?“ , pitala je žena s crvenim karminom.

„Šta znam? Osamn'est? Ako imaju manje, onda ne smemo da gledamo“ , rekao je nekadašnji vlasnik đevreka, zakikotao se i još jednom otresao šal.

„Pa nismo im mi tražili da se skinu i da legnu“ , deda je rešio problem.

„Ej, brate, nemoj da ih diraš. Je l' vidiš šta piše?“ Klinac ošišan na keca zabrinuto je gledao drugara koji je prekoračio konopac.

„Ma, boli me kurac šta piše. Devojke leže na 'ladnom betonu ko zna otkad.“

„Nije to beton, to su granitne ploče, kvalitetan materijal, renovirali su godinu dana“ , naljutio se deda.

„Šta to drže?“ , pitala je žena, ubledela, zbog čega joj je karmin delovao još crvenije.

„Nar. Semenke nara“ , rekao je klinac i jednu semenku stavio u usta. Skinuo je jaknu i pokrio devojku u sredini.

„Brate, nemoj to da jedeš. Možda je otrovno“ , doviknuo mu je ortak.

„Ajde, deda, daj mantil da pokrijem još jednu.“

„Evo i moj, juče sam ga kupila, ima mekanu postavu. Pokrij i treću“ , rekla je žena s karminom skidajući mantil.

„Sine, upropasti nam pogled“, prebacio mu je *đevrek* dobrodušno.

Pošto su devojke bile pokrivena a kazna nije stigla, okupljeni su odjednom oživeli. Dobacivali su sa svih strana.

„Ajde, devojke, gotova predstava, diž'te se!“

„Što ne mrdaju?“

„Možda su drogirane?“

„Ma jok, samo glume.“

„Ej, mala, jesi dobro?“

„Udari joj šamar da se povrati“, savetovali su klinca koji je čučao pored jedne devojke.

„Očeš ti šamar?“, brecnuo se klinac i sklonio devojci u sredini šiške s lica.

Odjednom je u prvi plan izbila besprekorno isfenirana devojka na visokim potpeticama držeći se za mikrofon. Dala je znak kamermanu.

„Nalazimo se na upravo rekonstruisanom Trgu republike, gde, prema izjavi očevidaca, već neko vreme leže tri gole devojke s narom u ruci. Je l' nar ili šipak?“

„Semenke nara. Svaka drži po osam semenki“, rekao je klinac.

„Dakle, s osam semenki nara u rukama. U ruci. Aj' ponovo sve“, iznervirala se reporterka, a jedna lokna spontano joj se ispravila.

Gledaoci su nastavili da komentarišu.

„Ova desno trepće.“

„Ona luda je četiri dana sedela u muzeju u Njujorku, nije se pomerila.“

„Misliš da je performans?“

„Pa vidiš šta piše.“

„Strava! Aj' nas fotkaj.“

„Meni su sve tri poznate.“

„Opa, nisam znala da se krećeš u umetničkim krugovima!“

„Ne mogu da se setim odakle.“

„Ja znam odakle. Iz hronike.“

„Što iz hronike?“

„Sećaš se one male što je nestala pre par dana? Majka je nudila ozbiljnu kintu za bilo kakvu dojavu. To je ova u sredini.“

„Mala Dimitrijević? Pa ona ima šesnaest-sedamnaest godina.“

„Šesnaest-sedamnaest? Jesmo mi sad svi pedofili?“, nadglasao je sve deda. „Ja nisam gledao“, brzo je dodao.

„Kome se nije digo, taj nije pedofil“, dobacio je neko iz zadnjih redova.

„Seljačino jedna“, viknula je devojka i pokazala srednji prst, upečatljivo dugačak zahvaljujući veštačkom noktu.

„Kako se, beše, zove ta mala Dimitrijević?“, pitao je kratko ošišani klinac, i dalje sam na sceni.

„Čarna!“, neko je dobacio.

„Čarna, ej, Čarna!“, dozivao je klinac.

Devojka je i dalje nepomično ležala.

Odjednom, iz tri zvučnika zagrmelo je pojanje dubokih muških glasova:

NON-NON-NON-NON

MEM-MEM-MEM-MEM

AGA-AGA-AGA-AGA

Glasovi su se izobličili u bezumno zavijanje vetra ili njisku konja – oko toga se slušaoci nikada nisu složili, kao što se retko ko sećao slogova koji su činili napev.

Na zvuk zavijanja devojke su počele da se meškolje i pri-dižu. Škiljile su zbunjeno prema okupljenom svetu.

„Obucite se“, rekla je žena s karminom, konačno se ohrabivši da im priđe.

„Isprljaće mi mantil, ležala je na betonu“, vajkao se deda.

„Ajde, deda, ne seri“, nije izdržao bradonja.

A onda je stiglo vozilo s interventnom jedinicom i predstava je promenila žanr.

1

3. maj 2019.

Jakov je, mrtav umoran, parkirao auto ispred prizemne kuće u kojoj je rođen, pa prišao kapiji. Bacio je pogled na sokak, mračan i uspavan, slepih prozora, bez žive duše na vidiku. Zora je bila blizu, a grad još bliže, i jedno i drugo sasvim nevidljivi. Čuo je samo Tea, koji je trčao po dvorištu iščekujući susret. Otvorio je kapiju i četrdesetak kila pseće radosti uzmuvalo se oko njega mašući repom, uvijajući se i kaskajući u korak s njim. Sačekao je da pas sedne, pa ga potapšao po sedoj glavi.

„Matori moj“, rekao je i ušao u kuću. Od uzaludne potrage za Čarnom odustao je tek kad je malj umora iz njega isterao očaj i bes.

U spavaćoj sobi skinuo je zelenu uniformu, uvek išaranu žutim i narandžastim tragovima polena, i prebacio je preko stolice. Soba je, kao i on, mirisala na ljjijane i jasmin. Šteta što nema ženu, pa da mu kaže da lepo miriše. A opet, dobro je što je nema, sa ženom bi se moralo razgovarati.

Ugasio je svetlo, ali soba nije utonula u mrak. Pogledao je kroz prozor. Na kilometar od kuće rasadnik je goreo. Svih deset staklenika, sudeći po razmerama požara.

Kao da premotava film unazad, Jakov se obukao, potapšao Tea po glavi i ponovo seo u auto.

Marta je stajala na uzvišenju iznad staklenika i gledala po-
žar. Gorele su njene ruže, ljubičice, perunike, šafrani i zum-
buli. Ruže su ove godine bile osobito lepe. Sve će izgoreti pre
nego što neko primeti i pozove vatrogasce. Možda će se va-
tra proširiti i na susedna imanja. Žito na njima bilo je mlado
i nežnozeleno, možda neće planuti.

Jakov je zaustavio auto iza žene s kojom je radio već dva-
naest godina. Zvuk motora i svetlost farova ostali su nepri-
mećeni u sudaru s hukom bleštavog plamena. Nepomična
Martina prilika crnela se, činilo mu se, u samom srcu vatre.

Otkad je kupila od njega taj komad zemlje i podigla stakle-
nike, ne samo što je u njima sve raslo, listalo i cvetalo kao
mahnito već je i žito na susednim njivama bilo žuće i više,
gotovo neprirodno teškog klasja. Ogrome su bile i bulke dok
su lebdele iznad žita poput papirnih lampiona.

Jedne godine, kad je prolećni grad ubio useve u celom
ataru, samo njihovo imanje i još tri susedna ostala su ne-
tahnuta. Marta se samo smejala govoreći: „Grad je ćudljiv, vi
to znate bolje od mene.“

Snaha komšije Đorđa tvrdila je da je posle brojnih uza-
ludnih pokušaja ostala u drugom stanju zahvaljujući nekom
soku od mladog žita koji joj je Marta ponudila zajedno s bu-
ketom ljubičastih ruža.

Jakovu su kosa i brada rasle dvostruko brže otkako je
dane provodio među njenim biljkama. Ranije je na šišanje
išao jednom mesečno, a sada na svake dve nedelje. Brica
se i dalje svaki put raspitivao za tajni sastojak, pola u šali, a
pola strepeći da će dobiti odgovor. Jakov je ćutao, ćutnja je

bila njegova stručna oblast. Verovao je da ga je Marta zbog toga i zadržala kao saradnika sve ove godine. Oboje su voleli tišinu, a on je, ćutke, voleo Martu.

Duboko je uzdahnuo, prišao i stavio joj ruku na rame.

„Niko ništa nije video“, rekla je okrenuvši se prema njemu. Nije vikala, ali on ju je čuo uprkos huku vatre.

„U ovoj ravnici. Ovde se sve vidi, kao na dlanu. Oteli su dete i niko ništa nije video.“

Vatra samo što nije počela da guta komšijsku pšenicu. Bilo je svetlo kao usred dana. Iz daljine, do njih je dopro plač vatrogasne sirene.

„Jesi li ih ti pozvao?“

Jakov je odmahnuo glavom.

„Požar, znači, vide.“

Jakov je konačno dozvolio sebi da se zapita kako je uspela da zapali staklenike. U njima je bilo vlažno kao u turskom kupatilu, a mladice su bile pune sokova.

„Lako“, rekla je, a možda mu se samo učinilo.

„Ništa neće rasti dok je ne nađem.“

Jakovu je telo zabrujalo od njenog glasa, kao da stoji ispred zvučnika nezamislive snage. Plamen se iznenada vinuo ka nebu i zasenio mesec. Približavalo im se vatrogasno, a možda i policijsko vozilo trepćući plavim okom. Jakovu se činilo da je u pitanju igračka.

A možda mu se samo činilo da njihovo cveće gori, možda sanja vatru u sobi koja miriše na ljiljane i jasmin, možda gleda sopstvenu jarost i priželjkuje da ona proždere ceo svet.

Toliko je mogao da uradi za Martu, koja nije umela da se ljuti.

2

3. maj 2019.

Jakov bi taj drugi maj pamtio i da Čarna nije nestala, jer sve je ređe dolazila u rasadnik, pa ga je svaka njena poseta beskrajno radovala. Stigla je zlovoljna, nosa zabodenog u telefon, a između nje i njene majke razlegala se tišina koja je bila nova i Jakovu neshvatljiva. Zagrlila ga je čvrsto i bez zadržke, kao kad je bila dete, a onda se okrenula prema Teu, koji je izgledao kao da će ga od radosti udariti kap. Zavideo je psu na kitnjastom repu punom čičaka, savršenom za pokazivanje osećanja.

Ušla je u njegovu kuću i sela na pola stolice, kao da je u odlasku. Jakov je ćutao i čekao.

„Je l' mogu da spavam kod tebe ove nedelje?“, pitala je a nije ga ni pogledala. „Samo nekoliko dana. Neću vam smetati.“

Vama. Njemu i psu.

„Naravno, samo se prvo dogovori s Martom.“

Čarna ga je pogledala kao da ju je ošamario i skliznula sa stolice na koju se nije čestito ni spustila.

„Idem da je pitam“, dobacila mu je izlazeći.

Jakov je ostao da gleda za njom. Bio je to prvi put da ga je tako nešto zamolila. Da je znao šta će biti, rekao bi samo:

„Naravno“ i sam otišao da pita Martu. Ali nije znao, pa sad nije znao kako sebi da oprosti.

2007.

Kad ju je upoznao, imala je pet godina; dok je gledao kako se automobil koji je vozila njena majka približava imanju, postajući sve veći da bi na kraju dobio i ton, osetio je da je ono što sledi važno i neminovno. Automobil se zaustavio na kapiji, a Čarna je iskočila sa zadnjeg sedišta. Hitra i živa kao loptica skočica, začas se našla ispred njega. Pogledala ga je procenjivački velikim i veoma tamnim očima, pa, kao da je prošao neki test, tutnula svoju šaku u njegovu.

„Ajde da nam pokažeš baštu“, rekla je i blago ga povukla ne čekajući majku.

„Čarna!“, majka ju je prekorno pozvala, a devojčica je zastala, ali je šaku ostavila u njegovoj.

„Mama, rekla si da će da nam pokaže“, kazala je podbočivši se drugom rukom. Onda se lupila po čelu.

„Kaže se dobar dan, ja sam Čarna – i pruži se ruka, ovako.“ Nevoljno je izvukla šaku, samo da bi se teatralno rukovali.

„Ja sam Jakov“, rekao je, a kad je devojčica, posle rukovanja, opet ostavila šaku u njegovoj, dozvolio je da mu se toplina razlije po grudima kao med.

Marta im je prišla, a Jakov je pomislio kako uopšte ne liče; devojčica je bila tamnoputa i crnokosa, a majka zlatne kose i plavih očiju. Jedino što su obe bile lepe.

„Marta Dimitrijević“, rekla je, ali nije pružila ruku.

„Jakov“, ponovio je i odlučio da je ne zove po imenu. I danas, posle dvanaest godina, dešavalo mu se da je oslovi sa „gospođa Dimitrijević“.

„Ajmo“, rekla je devojčica, i tako su njih troje prvi put zajedno obišli imanje ušuškani u žuborenje njenog glasa, prekidano samo Jakovljevim kratkim odgovorima.

Čarna je imala mnogo važnih pitanja: zašto je cvet uve-
nuo, zna li ruža da je žuta, ko govori kiši kad treba da zalije
cveće, gde spavaju leptiri kad padne mrak, zašto muve znaju
samo slovo z...

Jakov je nekako uspevao da odgovori na njenu neodložnu
radoznalost, a ona je ponavljala sve što je čula kao da se
preslišava. Marta se smeškala, ne sasvim imuna na Čarnine
kerefeke, ali ni izbliza očarana kao Jakov.

Kad su došli do kuće, Teo, koji je tada imao devet meseci,
zapravo još štene, trapav i žgoljav mešanac dobar kao hleb,
bacio se na leđa pred Čarnine noge i malo pišnuo od sreće.
Jakovu se, baš u tom trenutku, učinilo da mu se život vratio
u zglob, i da je sve ponovo kako treba.

„Je l' smem da ga pomazim?“, pitala je devojčica; pošto je
dobila dozvolu, pažljivo je psu pružila nadlanicu da je omi-
riše. Pas je ostao da leži na leđima i devojčica ga je mazila,
a jedna kruška je pala s drveta iako bi se Jakov zakleo da
jutros nije bila zrela.

Celo popodne proveli su u dvorištu. Čarna je nahrani-
la, napojila i očešljala Tea, i zadivljeno shvatila da je pas
prati kud god da krene, pa je pravila bezbrojne krugove po
dvorištu, uživajući u šestonožnom skladu upravo rođenog
prijateljstva.

„Treba da oberete krušku“, rekla mu je Marta gledajući
drvo, a Jakov je, zaustivši da joj kaže da neće biti zrele bar
još nedelju dana, primetio da zaista jeste krajnje vreme za
branje krupnih plodova.

Čarna je onda ogladnela, pa je pomogla Jakovu da pretre-
se svoj samački frižider i spremi omlet s paprikama i crnim

lukom. Jeli su u dvorištu, a Jakovu se činilo da je ceo taj dan prisećanje na neki drugi beskrajni dan u kome se devojčica smeje, žena blista, a hrana ima ukus sunca.

Pošto su sele u auto i odvezle se, Jakov i Teo ostali su da sede i gledaju za njima ne znajući da li su napušteni ili pronađeni.

3

3. maj 2019.

Inspektorka Lepa Vidić razgledala je Martinu dnevnu sobu ne skrivajući radoznalost. Geo jedan zid bio je prekriven uraljenim crtežima načinjenim neobično veštom dečjom rukom. Setila se bloka za skiciranje i ugljena koji su ležali, napušteni, na stolu u Martinoj kancelariji u rasadniku. Čarna je crtala, i to odlično. Lepa je iz iskustva znala da adolescenti koji imaju nekakvo interesovanje ili talenat, zapravo bilo šta čime bi ispunili vreme umesto da gledaju u telefone i opijaju se, imaju veće šanse da iz centrifuge puberteta izađu netaknuti. Zaključila je da je Čarna dobro dete i okrenula se njenoj majci.

Marta je sedela u fotelji pokušavajući da se usredsredi na slike, zvuke i mirise neposredne stvarnosti. Kvalitet pažnje bio joj je sasvim izmenjen, nije mogla njome da upravlja, moć opažanja lepila joj se za nevažne detalje kao čičak-traka. Gledala je kako se rub najlonskih dokolenica useca u mišićavu inspektorkinu potkolenicu. Lepa je na nogama imala sandale iz kojih su provirivali prsti obuveni u prozirnu tkaninu boje blede kože, ni vidljivi ni nevidljivi.

„Vruće mi je, od hulahopki hoću da izađem iz pameti“, rekla je inspektorka Vidić kad je primetila Martin pogled.

„Valunzi“, dodala je uz širok osmeh i zanjihala skute plisirane suknje hladeći se. „A vi? I dalje dobijate menzis?“

Marta je pomislila kako bi se policajka svidela Čarni, tako živa, glasna i nezainteresovana za modne finese. Htela je da kaže: „Čekajte, samo da pozovem ćerku“, pa se setila da ne zna gde je ona, ni s kim je, ni da li je uopšte...

Inspektorka je sela na stolicu naspram Marte, raširila noge, i pustila suknju da padne između njih.

„Imam tri sina. Znae šta mi je rekao najmlađi? Kad je čuo da sam u menopauzi? *Bravo, majko, konačno si postala muško!*“ Inspektorka je zabacila glavu i zarazno se nasmejala; između prednjih zuba imala je razmak koji je smeh činio još veselijim. Marta se osmehnula, valjda prvi put otkad je Čarna nestala.

„On zna šta je muško, još se nije ni ispilio“, rekla je gospođa Vidić pošto se sav smeh iskotrljao iz nje.

„Verujete li da nekog možete da naučite onome što ni sami ne znate?“, upitala je iznenada.

„Verujete li vi da ikoga možete da naučite ičemu?“, odvrtila je Marta.

Inspektorka ju je pogledala i osmehnula se, a zubi su joj i dalje bili radosno razdvojeni. Nagnula se napred i položila ruku na Martino koleno.

„Šta god da se desilo... Šta god da vam je ćerka rekla... Ili vi njoj... To su samo reči. Razumete?“

Marta je izmakla koleno ispod inspektorkine ruke, odbijajući utehu.

Ova je nastavila kao da se ništa nije desilo: „Verujem da ste je naučili gotovo svemu što zna. Ali ja vas pitam da li ste je naučili onome što ni sami ne znate. Ja, recimo, ceo život učim sinove kako da budu muškarci. Sednem tako i zamišljam da sam muško. Zatvorim čvrsto oči i zamišljam,

zamišljam kol'ko igde mogu. Da mogu da otvorim svaku teglu golim rukama. Da neko umesto mene nosi i rađa moju decu. Da se niko ne mršti što su mi dlakave noge. Da pola ne razumem kad žene međusobno razgovaraju. Da ne umem da plačem. Da žene i deca treba da izađu pre mene iz zapaljenog bioskopa. I pravo da vam kažem, ne mogu da zamislim. I onda improvizujem. Šta ću.“

„Gospođo Vidić...“

„Lepa, zovite me Lepa“, rekla je inspektorka i opet ju je poduhvatio smeh. „Nisam lepa, al' šta mi fali. Tako mi je govorio pokojni otac.“

„Lepa... Samo me pitajte šta vas zanima. Pustite to... obrađivanje.... Razgovore o deci... Mi smo, kao, žene i majke, pa smo zato nekako povezane i sve se razumemo... Kao da smo sestre... A nismo... Vi znate gde su vaša deca. A ja... Nismo sestre.“

„Nismo uvek sestre, ali što da nismo? Ko nam je kriv? Evo, juče: žena primljena u bolnicu s prelomom butne kosti. Kaže, pala u kadi i gleda u stranu. Jedno oko joj skroz zatvoreno, a drugo dopola. Po rukama sva plava, a ovde, na levoj, lepo se vide otisci prstiju. Šta će sirota, od onih je što im ostaju modrice. Ne mora ona ništa da kaže, mi to sada gonimo po službenoj dužnosti. Nego, majka je bila s njom. Njena majka, ne njegova. Kaže, žive zajedno. Ta žena, njena majka, njen muž i dvoje dece. I ja pitam majku nasamo, lepo je pitam šta se desilo. Objasnim kakav je zakon, da će odmah ići u pritvor, to su teške telesne povrede. Je l' znate vi šta je butna kost? Prvo – to je najveća kost u ljudskom telu. A drugo – zajedno s čeonom, i najjača od svih kostiju. Butna kost može da ponese trideset puta veću masu od mase ljudskog tela. Ej, kakva je to sila! I sad vi zamislite kako se ta kost lomi. Jeste zamislili? Eto, to sam joj sve rekla. A ona

meni kaže: 'Baš je nezgodno pala' i gleda me pravo u oči. Pa njoj rođena majka nije sestra! Al' nije to najstrašnije. Ona samoj sebi nije sestra. Razumete?'

Marta je mislila na Čarnu i njenu butnu kost i odmahнула glavom.

„Otišla sam posle da porazgovaram s mužem. Šaka jada. Al' žilav. A oči mu ne miruju. Dobrostojeći su, imaju dve kuće, pa u jednoj napravili stanove i izdaju, a svuda stavili pločice. I na pod i na zidove. Ko da živiš u kupatilu. Em klizavo, em tvrdo, em se krv lako pere. Kažem ja njemu: 'Vama možda ne smeta da svoju ženu nosite na savesti, al' meni smeta. Noći su duge. Ionako ne spavam, bude me valunzi.' I privedem ga. Uveče pričam sinovima, a najmlađi mi kaže: 'Kevo, koji si ti kralj.'"

Ovoga puta Lepa nije prsnula u smeh.

Uperila je kažiprst u Martu i dodala: „Kralj, a ne sestra.“

Onda je konačno dozvolila tišini da ispuní sobu.

Nije bila sigurna da li je Lepa stvarno videla pločice ili ih je izmislila, ali Marta je čekala pitanja spremna da na svako odgovori najbolje što ume. Treba govoriti, pomislila je, kao da se rečima može obrisati krv s klizavih pločica.

Lepa nije imala pojma da li je Čarna živa. Devojčicina majka bila je potpuno paralisana strepnjom i neupotrebljiva. Odgovoriće ona na svako pitanje – precizno, iscrpno i istinito. Ali iz njenih reči neće odzvanjati život i neće se pomoliti istina svakodnevice. Lepu je zanimala melodija navika, refren zveckanja tanjira i pozdrava pri susretanju i rastajanju, ritam rečenica razmenjenih za stolom za ručavanje i onih pre počinka. Trebale su joj reči koje slikaju zvuke, boje i mirise života ove dvočlane porodice, a Marta je govorila kao ona žena iz telefona, kako se, beše, zove... Siri.

Da je mala, nedajbože, mrtva, majka bi, verovatno, pričala o njoj kao da je živa, kao da spava u susednoj sobi, jer ništa više od toga ne bi mogla da uradi i ništa više da pokvari. Ovako, dete je bilo ni tu ni tamo, ni živo ni mrtvo, a majci se činilo da jedna pogrešna reč može da gurne klatno na nezamislivu stranu.

Lepa nije morala da zažmuri da bi ovo zamislila. Posle dvadeset devet godina u policiji, koja se nekad zvala milicija, retko je morala da zatvara oči. Dovoljno je bilo da pažljivo sluša i gleda sagovornika da bi, ako želi, znala kako se on oseća. To je bio njen dar o kome nije govorila, a kad je o njemu mislila, nazivala ga je *zamišljanje*. Počela je da *zamišlja* čim je shvatila da je ono što ljudi govore retko i ono što misle, a još ređe ono što osećaju. Osim toga, gotovo ih ništa nije razumela.

Kad bi joj majka rekla: „Plači, plači, manje ćeš piškiti“, Lepa je odbacivala reči i gledala je kako se umorno okreće i odlazi. Ubrzo bi i sama osetila umor i bezmernu tugu koja zaustavlja suze. Osećala je i peckanje tankih najlonki, sapinjanje šiljatog brusthaltera, grebanje ukosnica koje su držale majčinu punđu, a najviše – nemanje. Majka nije imala šta da joj da. Lepa se nije ljutila. Prestala bi da plače i vratila se u svoje somotske pantalone zakrpljene na kolenima i rolku koja ju je peckala gotovo kao mamine čarape, srećna što ne nosi brusthalter, al' žalosna što još nema grudi.

Zamišljala je i svog oca. On je bio teži. Kod njega je bilo svega. Kad se smejavao, svet se orio, a prednji zubi bili su mu rastavljeni kao i njeni. Kad je vikao, orio se i onaj svet. Otac je na nosu imao izlomljeni ožiljak u obliku munje koji bi u besu postajao tamnocrven. Tada bi se zagledala u ožiljak i zamislila da je taj nos njen. Osetila bi nemir svakog mišića u telu i setila se crteža zatvorenog strujnog kola s časa fizike.

Oca je sapinjala njihova dnevna soba s bordo dvosedom, trosedom, foteljom, tabureom i goblenom zimskog pejzaža na cvetnim tapetama. Sapinjao ga je i krov sedmospratnice u kojoj su živeli i nebo iznad njega. Bio je besan, ali stariji od besa bio je strah. Sve bi to osetila, kao i potrebu da nešto ili nekoga uništi snažnim rukama koje su bile deo strujnog kola. Onda bi prestala da *zamišlja* i iskrala se ili pobegla, kako su već okolnosti nalagale. Otac se brzo palio i brzo gasio.

Nije znala da li je *zamišljanje* stvarno ili je sve izmislila, ali polako joj je prešlo u naviku. Otkrila je da je s nepoznatim ljudima brže i tačnije ako ih dodirne, recimo saosećajno im spustivši ruku na koleno, ili im šaku poklopivši svojom kao da ih hrabri. Kada bi nekog *zamislila*, bolje ga je razumela, pa ga je ili više volela, ili mu lakše opraštala. Ponekad, samo ponekad, naišla bi na nekog koga se trebalo kloniti. Najređi su bili oni neprozirni koje je bilo nemoguće zamisliti.

U policiji je počela da radi jer je otac tvrdio da je rođena za inspektora, a i zato što je i sam bio inspektor pa posao nije bio problem. Bila je jedina žena u stanici, ali nisu je dirali jer je bila i Vidićeva ćerka. Posle su shvatili da niko bolje od nje ne ume da objasni pobude koje stoje iza ljudskog ili neljudskog ponašanja, pa je opet nisu dirali. Najzad, nisu je dirali jer je *Ne zajebavaj se s Vidičkom* postalo nepisano pravilo u njenoj stanici. Oca se više niko nije sećao.

Pogledala je Martu, koja je sedela iščekujući pitanja i strepeći od njih. Žena je nešto krila, ali žene uvek nešto kriju. Uglavnom nešto beznačajno. Kriju ono čega se stide. Gотовo je nemoguće naći ženu koja se ničega ne stidi. Lepa je uzdahnula posmatrajući Martu. Sedela je pravo, šaka sklopljenih u krilu, plave kose vezane u uredan rep, u opeglanoj bež haljini koja joj je lako i simetrično padala oko članaka. Probala je da je zamisli, ali osetila je samo parališući strah,

očaj i čežnju za detetom. Čega li se ona stidi? Možda ipak nije beznačajno. Možda je Marta stvarno grešna.

Lepa je odlučila da igra otvorenih karata, jer žena koja sedi naspram nje nije glupa.

„Niko ne može da doprinese istrazi više od vas, jer niko ne zna više od vas.“

Marta je odmahнула glavom zaustivši da porekne znanje, ali je inspektorka podigla ruku i odsečno mahnula zdepastom šakom kao dirigent na kraju stava.

„Niko ne zna više od vas! To što ne znate sve, to što Čarna ima nepunih sedamnaest i skriva, laže i prećutkuje – to ništa ne menja. Zna, kada me prijatelji pitaju da li da veruju svojim adolescentima, ja im kažem: 'Verujte u njih. Slepog verujte u svoju decu i svake večeri im pretresajte džepove, rančeve i fioke.'“

Lepa se osmehnula, kao da je ispričala šalu i kao da bi se rado i nasmejala, ali nema vremena. Posmatrala je Martu, na čijem su se licu smenjivali neodobravanje, pa zapitanost, pa žaljenje, zadovoljna što njene reči poniru u sagovornicu kao obluci u jezero.

„Kako ćete ih pustiti u ovaj svet ako ne verujete u njih?“

Marta je trepnula i bistra suza joj se skotrljala niz obraz, pa nestala u senci vilične kosti.

„A onda, imate ljude kojima verujete. Svom ginekologu, psihijatru, svešteniku, advokatu, kućnoj pomoćnici, vozaču GSP-a, pilotu koji vas vozi na more. Jelda? Verujete onima koji sve o vama znaju ili kojima poveravate svoj život. Šta vam drugo preostaje?“

„Jakovu, verujem Jakovu.“

„Jao, on je mrtav zaljubljen u vas! Dobro, verujete Jakovu. E, od danas, pa dok se slučaj ne završi, ja sam vam i ginekolog, i kućna pomoćnica, i pilot, i Jakov. Verovaćete mi zato

što ćete mi reći sve o sebi i zato što je meni poveren život vašeg deteta.“

Marta se promeškujala u fotelji.

„Volite li bosiljak?“, upitala je. „Imam pola kila bosiljka, šteta je da se baci.“

„Obožavam!“, rekla je Lepa i pošla za Martom u kuhinju.

I tako, dok je Marta žustro mesila testo za domaće rezance, a Lepa čupkala listove s peteljki i stavljala ih u blender, priča je počela da se odmotava. Marta je bila od onih žena kojima se um izoštrava dok su im ruke zauzete, a verovatno je pomoglo i to što je imala izgovor da Lepu ne gleda u oči.

„Kad se Čarna rodila... Zašto se to tako kaže? Nije se ona sama rodila. Ja sam je rodila. Dakle, kad sam rodila Čarnu... Je l' vam se nekad u životu desilo da ono što iščekujete, o čemu sanjate, kad se konačno dogodi, bude baš kao što ste zamislili, ili još lepše od toga?“

Lepa je pomislila na bajku o Snežani, na devojčicu koja se rodila *kože bele kao sneg i kose crne kao abonos*. Čarna nije ličila na svoju plavokosu majku, a davalac drugog kompleta gena bio je, zasad, nepoznat. Baš tako je pisalo na Čarinom izvodu iz matične knjige rođenih: „Otac: nepoznat.“

Sada, dok je Marta provlačila testo kroz mašinu za sečenje rezanaca, s tragovima brašna na obrazu, utonula u sećanje koje je, po Lepinom mišljenju, uglavnom naknadna pamet pre nego objektivno svedočenje o prošlosti – bilo ju je moguće zamisliti. Lepa je lagano spustila dlan na Martinu nadlakticu.

Središte tajne obmotane stidom bio je nepoznati, to je bilo jasno, i inspektorica je, slušajući samo nežnu melodiju Martinog glasa, razmatrala mogućnosti.

Stidi se zato što ju je nepoznati ostavio? Ne, Marta ne bi tako menjala teze.